

วิชาสังคมศึกษา ม.2

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

ศาสนพิธี

เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของศาสนา ซึ่งเกิด
จากความเชื่อความศรัทธาในหลักคำสอน การเข้าร่วมศาสนพิธี
ควรปฏิบัติให้ถูกต้อง มีความสำรวมทั้งทางกาย วาจา และใจ

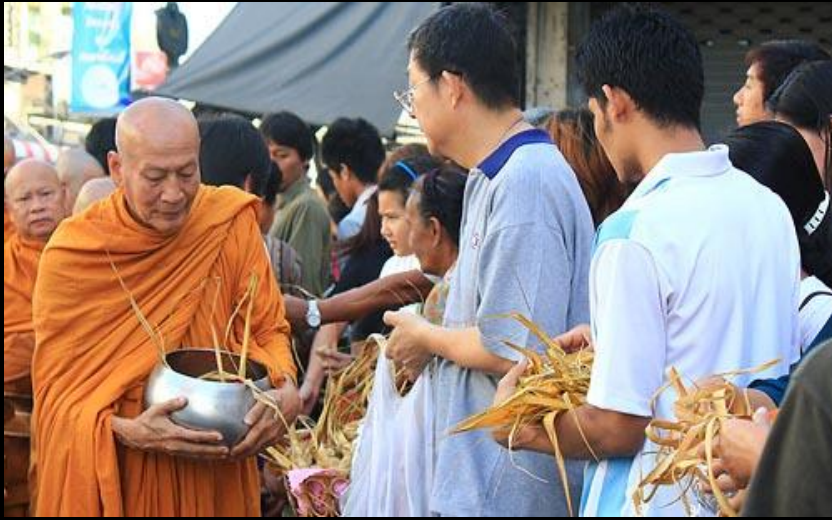
การทำบุญตักบาตร

เป็นประเพณีนิยมอันดีงามของพุทธศาสนิกชน เป็นการถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสามเณรที่ออกมารับบิณฑบาตในตอนเช้า การตักบาตร บางทีก็เรียกว่า การใส่บาตร คือ การเอาข้าวและกับข้าวใส่ลงในบาตรของพระภิกษุหรือสามเณร

สิ่งของที่นำมาตัดบาตร ตามธรรมเนียมของชาวพุทธ
สิ่งของที่จะนำมาใส่บาตร ควรเป็นของสะอาดและบริสุทธิ์ โดย
มีธรรมเนียมปฏิบัติดังนี้

1. ควรเป็นของที่ดีกว่าที่เรารับประทานหรืออย่างน้อย
ต้องเสมอกับที่เรารับประทาน
2. ถ้าของนั้นเราจะรับประทานด้วย ได้แบ่งส่วนที่จะ
ใส่บาตรออกก่อนแล้วจึงรับประทาน

3. หากรับประทานก่อนจะ
กลายเป็นการนำของเหลือมาถวาย
พระสงฆ์ อันเป็นกิริยาทำบุญด้วย
ความไม่เคารพ

4. ของที่นำมาใส่บาตรจะต้องไม่ผิดพระธรรมวินัย เช่น
เนื้อสัตว์ต้องห้าม ได้แก่ เนื้อเสือ เนื้องู เป็นต้น

หลักปฏิบัติในการทำบุญตักบาตร พุทธศาสนิกชนที่จะ
ทำบุญตักบาตรตามปกติประจำวัน นิยมปฏิบัติกันทั่วไป ดังนี้

1. ตื่นแต่เช้าจัดเตรียมอาหารและสิ่งของที่ใส่บาตร

2. แต่งกายเรียบร้อยพองาม พระสงฆ์ออกบิณฑบาตจะไม่สวม
รองเท้า ผู้ใส่บาตรจึงถอดรองเท้า เพื่อแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์

3. นำอาหารออกไปยืนรอหน้าบ้าน ขณะที่รอพระสงฆ์พึงตั้งใจ
ว่าเราจะทำบุญใส่บาตรแก่พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาไม่
เฉพาะเจาะจงรูปใดรูปหนึ่ง

4. ขณะตักบาตรควรรออยู่ในอาการอันสงบ ไม่ชวนพระสนทนา เช่นอย่าถามว่าท่านชอบอาหารประเภทนั้นประเภทนี้หรือไม่ วันหลังจะนำมาถวาย เพราะพระจะฉันอาหารที่ผู้ถวายระบุชื่อไม่ได้ ถือว่าผิดวินัยสงฆ์

5. การถวายดอกไม้รูปเทียน ถ้าเป็นชายส่งถวายด้วยมือ ถ้าเป็นหญิงรอให้พระปิดฝาบาตรแล้ววางลงบนฝาบาตร

6. เมื่อตักบาตรเสร็จแล้ว ยืนตรงหรือนั่งลงยกมือไหว้

7. ตามธรรมเนียมชาวพุทธ หลังจากตักบาตรแล้วนิยมกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษ

การถวายภัตตาหาร

ภัตตาหาร คือ อาหารที่นำมา

ถวายพระสงฆ์ ในพีทำบุญทำงาน

มงคลและงานอวมงคล ชาวพุทธ

นิยมจัดพีให้มีการถวายภัตตาหาร

ด้วย เพราะเป็นคตินิยมปฏิบัติให้

ครบตามวิธีการทำบุญที่เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ มี 3 ประการ คือ

ทาน ศีล ภาวนา

การถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ ซึ่งอาจกระทำได้ 2 วิธี คือ

1. กระทำที่บ้านของเจ้าภาพ คือ นิมนต์พระสงฆ์มาฉันภัตตาหารที่บ้าน
 2. กระทำที่วัด โดยการนำอาหารไปถวายพระสงฆ์ที่วัด
- ในปัจจุบันชาวบ้านโดยเฉพาะในเมืองถูกจำกัดด้วยเวลา มักนิยมย่นเวลามาทำพร้อมกันในวันเดียว คือ เจริญพระพุทธมนต์และเลี้ยงพระเช้า (ฉันเช้า) หรือเจริญพระพุทธมนต์และเลี้ยงพระเพล (ฉันเพล)

วิธีปฏิบัติในการถวายภัตตาหาร มีหลักปฏิบัติทั่วไปดังนี้

1. การจัดเตรียมอาหาร ทายกหรือเจ้าภาพควรจัดเตรียมอาหารที่จะถวายใส่ภาชนะให้เสร็จเรียบร้อยก่อน ทั้งกรณีที่จะจัดเป็นสำรับและไม่จัดสำรับ
2. หากเป็นการถวายภัตตาหารเช้า ควรจัดเตรียมอาหารใส่บาตรสำหรับเป็นอาหารเพลด้วย
3. เมื่อพระสงฆ์นั่งประจำที่ฉันแล้ว ช่วยกันประเคนอาหารหรือสำรับ

4. คอยดูแลและอำนวยความสะดวกแก่ท่าน

5. เมื่อพระสงฆ์ฉันอาหารคาวเสร็จแล้วจึงถวายอาหารหวาน

6. เมื่อนั้นเสร็จและพระสงฆ์เข้าประจำที่เรียบร้อยแล้วถวาย

ดอกไม้ ธูป เทียน และเครื่องไทยธรรม

7. เคาริยมรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์อนุโมทนา (ให้พร)

เจ้าภาพกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลและต่อด้วยการรับน้ำพุทธมนต์ เป็น

อันเสร็จพิธี

การถวายสิ่งของสำหรับพระสงฆ์

สิ่งทีควรแก่พระสมณบริโภค การให้สิ่งของแก่พระสงฆ์ เรียกว่า การถวายทาน คือการถวายวัตถุทีควรให้เป็นทาน เรียกว่า การถวายทาน คือ การถวายวัตถุทีควรให้เป็นทาน เรียกว่า ทานวัตถุ จำแนกไว้ 10 ประการ คือ

1. **อन्नัง** คือ ภัตตาหารหรืออาหาร รวมของกินทุกชนิดทีควรแก่พระสงฆ์

2. **ปานัง** คือ น้ำ หมายถึง น้ำผลไม้ เครื่องดื่มอันควรแก่พระสงฆ์ และเครื่องประกอบทีใช้ปรุงเป็นเครื่องดื่ม

3. วัตถุ คือ ผ้า เครื่องนุ่งห่มและ
เครื่องใช้จำพวกผ้าทุกชนิด

4. ยานะ คือ ยานพาหนะ อุปกรณ์
เครื่องช่วยให้ไปมาสะดวก รองเท้าและร่มก็
จัดอยู่ประเภทนี้

5. มาลา คือ ดอกไม้ เครื่องบูชาทั้งที่ร้อยเป็นพวง หรือจัดแต่งให้
สวยงาม หรือดอกไม้ธรรมา

6. คันธะ คือ เครื่องหอมถึงรูปเทียนบูชาพระ แต่มุ่งถึงเครื่องหอม
ประเภทสมุนไพรที่มีผลในทางเป็นยา ไม่ใช่เครื่องหอมประเภทเครื่องสำอาง

7. วิเลปนะ คือ เครื่องทา หมายถึงเครื่องสุขภัณฑ์สำหรับชำระร่างกายให้สะอาดรวมทั้งน้ำมันทานวดเส้นแก้ปวดเมื่อย ไม่ใช่เครื่องทาประเภทประเทืองผิว

8. เสยยะ คือ เครื่องนอนอันควรแก่พระสงฆ์ เช่น โตะ เก้าอี้ เตียง ตั่ง ตู้ เครื่องปูลาด เป็นต้น

9. อาสวณะ คือ ที่พักอาศัย เช่น กุฏิ วิหาร อาคาร สถานที่ เป็นต้น

10. ปทีเปยยะ คือ เครื่องตามประทีป หมายถึง เครื่องหรืออุปกรณ์ให้แสงสว่าง

สิ่งที่ไม่ควรแก่สมณบริโภค พุทธศาสนิกชนควรระมัดระวัง

ในการถวายสิ่งของพระสงฆ์เพราะหากถวายสิ่งของบางอย่างแก่
ท่าน นอกจากจะเป็นการไม่เคารพแล้ว ยังทำให้พระสงฆ์ต้องโทษ
คือผิดพระวินัยที่ห้ามไว้ไม่ให้พระสงฆ์รับอีกด้วย

ของใช้ที่ไม่ควรถวาย เช่นเครื่องแต่งตัวเครื่องประดับต่างๆ

โดยเฉพาะของสตรี เพราะเป็นสิ่งที่ไม่สมควรแก่พระสงฆ์ และสิ่ง
อื่น ๆ อีก เช่นเครื่องประหารหรืออาวุธ ยาพิษ เครื่องชั่ง ตวง วัด
(สำหรับโกง) สิ่งเสพติดทุกชนิด เป็นต้น

การถวายสังฆทานและเครื่องสังฆทาน

สังฆทาน คือ การให้แก่พระสงฆ์โดยไม่เจาะจงบุคคลหรือพระที่จะรับ การถวายปัจจัยสี่แก่พระภิกษุสามเณร โดยไม่เจาะจงว่าพระรูปนั้น พระรูปนี้จัดเป็นสังฆทานโดยแท้ แม้จะเป็นการถวายเพียงรูปเดียวก็ตาม แต่ถ้าหากมีการระบุผู้รับว่าเป็นใคร แม้จะถวายแก่พระภิกษุสามเณร 4 รูปหรือหลายรูปอย่างนี้ไม่จัดว่าเป็นสังฆทาน **ดังที่พุทธเจ้าตรัสว่า...**

“ทานที่ให้เจาะจงเรากล่าวว่าเป็นปาฏิบุคลิกทาน ปาฏิบุคลิกทานใด ๆ จะมีผลเท่าสังฆทานไม่ได้เลย”

สังฆทานเป็นทานที่มีอานิสงส์มาก
ที่สุดในบรรดาทานทั้งหลาย จัดเป็นทานที่
บริสุทธิ์เพราะเป็นการให้ปันสิ่งของของ
ตนเองแก่ผู้อื่นโดยไม่เฉพาะเจาะจง แต่ให้
เป็นของส่วนรวม หรือให้เป็นของ
ส่วนกลาง หรือให้เป็นสาธารณประโยชน์
ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ทานที่ถวายแก่สงฆ์ มีอานิสงส์มากกว่า
ทานที่ถวายเจาะจงแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

หลักในการถวายสังฆทาน ของที่ถวายสังฆทาน มี
หลักเกณฑ์ทั่วไปดังนี้

(1) ของที่จะถวายสังฆทาน ได้แก่ บัจจัย 4 หรือจะเป็น
อะไรก็ได้ที่ควรแก่การใช้สอยของพระสงฆ์ และไม่ขัดพระวินัย
จะมีจำนวนมากน้อยขึ้นอยู่กับศรัทธา

(2) ผู้รับ ต้องไม่เจาะจงพระสงฆ์ที่จะรับ ผู้รับจะเป็นพระ
รูปใดก็ตาม ผู้ถวายก็ต้องตั้งใจอุทิศถวายด้วยความเคารพ

(3) โอกาสหรือเวลาในการถวาย

สังฆทาน สามารถถวายได้ทุกโอกาส เช่นเดียวกับการทำบุญทั่วไป ต้อง แยกแยะให้ถูก ถ้าเป็นอาหารหรือของ กินควรถวายก่อนเที่ยง

(4) สถานที่ถวายสังฆทาน จะเป็นที่บ้านทายกหรือที่วัด

หรือในขณะที่ท่านออกบิณฑบาตก็สามารถทำได้ ขึ้นอยู่กับความ สะดวกและความประสงค์ของทายกผู้ถวาย

10 ของสิ่งมทาน ที่ถวายแล้ว พระได้ประโยชน์

1 เครื่องเขียน และ
อุปกรณ์การเรียน

6 ยารักษาโรค

2 มิดโกน

7 ผ้าขนหนูสีสุภาพ

3 ผ้าไตรจีวร

8 เครื่องใช้ไฟฟ้า
และอุปกรณ์
คอมพิวเตอร์

4 หนังสือธรรมะ
สารคดี นิตยสาร
หรือหนังสือ
ที่ให้ความรู้อื่นๆ

9 แชมพู
สระผม

5 รองเท้า

10 ผลิตภัณฑ์
และชุดอุปกรณ์
ทำความสะอาด

◆ สิ่งมทานที่ดี ควรเป็นของที่พระสงฆ์ได้ใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง และพิจารณาแล้วว่ามีคุณภาพดี ◆

ชวนคุณมาจัดของถวายสังฆทาน

จัดของถวายสังฆทานกันนะ

เอ๊ะ...ถวายสังฆทานแบบไหนได้บุญเยอะๆ

อ้อ...จัดชุดสังฆทานเองใจพระได้ใจของมีประโยชน์ เพราะบางที่มีของหมดอายุในถังที่ขายกันด้วยนะ

“การทำบุญ ทำเมื่อไรก็ได้บุญ ทั้งการทำความดี การช่วยเหลือผู้อื่น การเลี้ยงพระ ตักบาตร ถวายจตุปัจจัยแก่พระสงฆ์” ก็ล้วนทำให้เราอึ้งเอิบใจทั้งนั้น

เจ้าพระชานี้ชวนคุณมาจัดสังฆทานถวายพระองค์เองได้ เพราะว่า

1. สิ่งของที่อยู่ในสังฆทานสำเร็จรูปที่จำหน่ายโดยทั่วไปเกินกว่าครึ่ง เป็นของที่พระนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย
2. การจัดสังฆทานเองนอกจากจะได้ของที่เกิดประโยชน์แน่นอนแล้ว เรายังสามารถคุมค่าใช้จ่ายได้อีกด้วย
3. หลีกเลี้ยงสิ่งของที่คนชอบถวายจนพระใช้ประโยชน์ไม่ทันจนเหลือล้นวัดได้

พระได้ประโยชน์จากสิ่งของที่เรากำหนดให้ค่ามัน ยิ่งของที่เราให้สามารถใช้ประโยชน์ได้มากบุญก็จะเกิดมากตามไปด้วย แต่ถ้าของที่อยู่ในสังฆทานหาประโยชน์ไม่ได้ สังฆทานก็จะกลายเป็นขยะล้นวัดไปนะ

1		2	
	(สบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ยาสระผม)		(ผงจกฟอก)
3		4	
	(ผ้าอาบน้ำฝน)		(ใบมิตโกน)
5		6	
	(ข้าวสาร/อาหารแห้ง)		(ยาสามัญประจำบ้าน)
7		8	
	(ไฟฉาย)		(อุปกรณ์เครื่องครัว)
9		10	
	(อุปกรณ์ทำความสะอาด)		(อุปกรณ์เครื่องเขียน)

ระเบียบการปฏิบัติ

1. เมื่อพระสงฆ์มาพร้อม ประเคนเครื่องรับรอง
พระสงฆ์และนำภัตตาหารมาวางตรงหน้า
2. จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย (หากได้เตรียมไว้)
3. กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย
4. อาราธนาศีลและรับศีล

5. กล่าวคำถวายสังฆทาน หากผู้ถวายมีหลายคน ให้
หัวหน้าเป็นผู้นำกล่าวถวายเป็นวรรคๆ ให้ผู้อื่นว่าตาม ซึ่งจะ
กล่าวถวายเฉพาะคำบาลีหรือทั้งคำบาลีและคำแปลก็ได้

6. ขณะกล่าวถวายพระสงฆ์จะพนมมือขึ้น พอผู้ถวาย
กล่าวจบพระจะรับว่า สาธุ

7. ประเคนภัตตาหารและของบริวาร (ถ้ามี) แต่พระสงฆ์

8. พระสงฆ์สวดคำอนุโมทนา

คำถวายสังฆทาน

โม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (ว่า 3 จบ)

อิมานิ มยฺ ภนุเต ภตฺตานิ สปริวารานิ ภิกฺขุ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน
ภนุเต ภิกฺขุ สงฺโฆ

อิมานิ ภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิกุคฺคณาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายภัตตาหาร พร้อมด้วย
เครื่องบริวารเหล่านี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหารพร้อมด้วยเครื่อง
บริวารเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย
ตลอดกาลนานเทอญ

การจัดและการถวายเครื่องไทยธรรม

ไทยธรรม หรือบางที่เรียกว่า ไทยทาน แปลว่าสิ่งของที่ดี
ควรให้ หมายถึงสิ่งของที่เหมาะสมแก่การที่นำไปถวายพระ
เพราะพระสงฆ์ดำรงชีวิตภายใต้
กรอบของพระวินัย ไม่สามารถจะรับ
ใช้สิ่งของได้ทุกอย่างเหมือนชาวบ้าน
ทั่วไป ดังนั้นของที่จะนำมาถวาย
พระจึงต้องไม่ขัดกับพระวินัย

ไทยธรรม หรือเรียกอย่างหนึ่งว่าปัจจัย 4 คือ

1. เครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ เครื่องผ้า ซึ่งควรเป็นผ้าที่เหมาะสม

ควรแก่พระภิกษุสามเณรใช้สอยเช่น ผ้าเหลือง หรือสีขาว สีกักรัก
เป็นต้น

2. เครื่องขบฉัน ได้แก่ อาหารคาวหวานและเครื่องดื่ม

ยกเว้นเครื่องดื่มของเมาสิ่งเสพติดให้โทษทุกชนิด เครื่องดื่ม

ประเภทสุก้าล้าง บุหรี่ เป็นต้น จัดอยู่ในกลุ่มที่ไม่ควรแก่การถวาย

พระภิกษุสามเณร

3. เครื่องอุปการณ์ที่อยู่อาศัย ได้แก่ โถ้ตะ เก้าอี้ เสื่อ มุ้ง หมอน รวมทั้งเครื่องชำระ เช่น สบู่ถูตัว ยาสีฟัน ผงซักฟอก กระดาษชำระ

4. เครื่องยารักษาโรค ได้แก่ ยาประเภทต่างๆ รวมทั้งเภสัช 5 คือ เหนยโส น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย

การจัดเครื่องไทยธรรม ถือหลักปฏิบัติไปดังนี้

1. การประหยัด ไม่แสดงอาการโอ้อวดถึงสถานภาพ

ทางเศรษฐกิจ

2. ประโยชน์ เป็นประโยชน์แก่พระสงฆ์ผู้รับ

3. ความถูกต้อง ไม่ขัดกับพระวินัย

4. ความเหมาะสมแก่การบริโภคใช้สอยของพระสงฆ์

การถวายผ้าอาบน้ำฝน

ประวัติความเป็นมา ตามประวัติเล่าว่า เดิมพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุใช้ผ้าได้เพียง 3 ผืนเท่านั้น คือ ผ้านุ่งหรือผ้าสบง (อันตราวาสก) ผ้าห่มหรือผ้าจีวร (อุตราสงค์) และผ้าพาดบ่า หรือผ้าคลุมชั้นนอก (สังฆาฏิ) ซึ่งใช้ห่มซ้อนจีวรในฤดูหนาวได้ รวมเรียกว่า ไตรจีวร โดยที่ยังไม่อนุญาตให้ใช้ผ้าอาบน้ำฝน

วันหนึ่งฝนตก นางวิสาขาให้สาวใช้ไปนิมนต์พระมาฉัน
ภัตตาหารที่บ้าน พบพระภิกษุเปลือยกายอาบน้ำฝน เข้าใจว่าเป็น
อาชีวก (ชีเปลือย) ไม่ใช่พระภิกษุ จึงกลับมากบอกนางวิสาขาว่าไม่
พบพระภิกษุในวัด นางวิสาขาทราบว่า เป็นพระภิกษุ จึงกราบทูล
พระพุทธเจ้าเพื่อขอถวายผ้าสำหรับผลัดเปลี่ยนเวลาอาบน้ำแก่
พระภิกษุ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระสงฆ์รับผ้าได้เพิ่มหนึ่ง
ผืนตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

นางวิสาขากราบทูลพระพุทธเจ้าเพื่อขอถวายผ้าอาบน้ำฝน
สำหรับผลัดเปลี่ยนเวลาอาบน้ำแก่พระภิกษุ

ระเบียบพิธีปฏิบัติในการถวายผ้าอาบน้ำฝน มีระเบียบพิธีปฏิบัติดังนี้

1. ในวันกำหนดถวายผ้าอาบน้ำฝน พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาพร้อมกันในสถานที่ที่กำหนด มีการทำวัตรสวดมนต์ บูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีลและรับศีล

2. พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนาเรื่องอานิสงส์การถวายผ้าอาบน้ำฝน

3. นำผ้าอาบน้ำฝนวางไว้

ด้านหน้าพระสงฆ์ หัวหน้าทายก
นำกล้าวคำถวายผ้าอาบน้ำฝน

4. ในระหว่างการกล้าวคำ

ถวายพระสงฆ์จะประนมมือ พอ
จบคำกล้าวถวายแล้วพระสงฆ์
จะรับพร้อมกันว่า สาธุ แล้วนำ
ผ้าประเคนพระสงฆ์

5. พระสงฆ์อนุโมทนาและให้
พร อุบาสก อุบาสิกา กรวดน้ำ
และรับพร เป็นเสร็จพิธี

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (ว่า 3 จบ)

อิมา นิ มยํ ภนุเต วสุตฺติกสาฎฺฐิกานิ สปริวารานิ ภิกฺขุสงฺฆมฺสฺส

โธโณชยาม สาธุ โน ภนุเต ภิกฺขุสงฺโฆ อิมา นิ วสุตฺติกสาฎฺฐิกานิ สปริ

วารานิ ปฏฺฐิคุคนฺหาตุ อมฺหากํ พีฆมฺรตฺตํ หิตาย สุขาย

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายของน้อมถวายซึ่งผ้าอาบ

น้ำฝน พร้อมทั้งบริวารเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อ

ความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนาเทอญ